

I GIRONA ENCARA TÉ MURALLES

Les muralles, o el que en resta, són els testimonis de primera fila de la lluita per la supervivència. Pedres avui esteses al sol i a l'herba, com una bugada històrica que mai no s'acaba d'eixugar.

«El Mur és molt llarg. Si es pica a la zona de la Porta de Brandenburg, el millor és picar a la part que hi ha darrera del Reichstag, és una zona força arrecerada. Sempre hi haurà algú que aplaudirà quan s'aconsegueixi fer-hi un forat gran». Era un dels consells de la premsa alemanya, després del 9 de novembre de 1989, quan el Mur de Berlín començava a ser enderrocat, després de 28 anys de llastimosa existència. Picar per endur-se'n un tros i posseir-ne un record esdevenia un ritual nerviós i alegre.

Tot i que el Berlín contemporani i la Girona vella són dues històries distintes, la nostra ciutat també va voler un bon record per fer memòria i se'n va endur unes pedres de les muralles enderrocades per revestir-ne les parets del Saló de Sessions de l'Ajuntament. Era l'any 1915 i feia poc —amb el començament del segle, justament— s'havia iniciat la demolició de les muralles, que ja no defensaven els seus setze mil habitants sinó que els posaven seriosos destorbs. Les muralles a terra, sí. Però aquí començava també un exercici persistent de "vol i dol". Les que encara resten dempeus no podríem pas dir si s'han conservat com a mostra o bé perquè no destorbaven prou, o perquè les despeses de l'enderrocament eren desproporcionades. Tot podria ser. Girona era un grup de cases encaixonades dintre l'ortopèdia d'unes muralles en ziga-zaga. Dit així, tan primàriament, s'explica el creixement

inharmònic de la ciutat reclosa amb muralles que l'atacaven o que, almenys, la deformaven. Igual que en el Mur de Berlín, les demolicions eren aplaudides. Fins aquí, mirant el físic de la ciutat. Però la fesomia d'una ciutat emmurallada no s'aturava pas aquí: baluards, murs; tot devia imposar una disciplina forçosa. Entrar, sortir, les portes, els controls, els límits, devia ser un teixit de mal tractar. La mateixa expressió "toc de queda" era un feixuc reglament, avui impensable. Aleshores podia venir rodada la negritud d'uns versos de Joan Mínguez: «Als meus desitjos has barrat la porta parlant-me d'heroisme i de virtut; com vols, Girona, que no et senti morta dins d'aquest aire d'antigor que put?».

Em sembla que la geografia humana té moltes coses a dir sobre la psicologia dels pobles amb muralles. Per exemple, les de Pals, ara, són emblema de la resurrecció d'un poble i subratllen el benefici de les luxoses segones residències, establertes a la seva ombra. Les d'Àvila configuren i expliquen el "castillo roquero" de la mística de santa Teresa. Les muralles de Girona també deuen haver condicionat els gironins. El meu article no pretén res més que deixar constància d'alguns trets, si volem aïllats, que han planat sobre les nostres muralles:

— La presència monumental de les muralles ha dut sovint al llarg dels segles una diversitat d'opinions, a vegades una forta tensió. Militars i poble no han coin-

cidit en criteris. Jaume Fabre, autor de *Girona, entre quatre rius*, el llibre que a tots ens hauria agradat de saber escriure com ho ha fet ell, recorda que a l'any 1894 un article de *La Publicidad* ja ho evidenciava: «*El Ramo de Guerra se incautó de las murallas no porque así lo requiriera la defensa de la ciudad, sino por el gusto de disponer de aquellos muros y contemplar como los rigores del tiempo los agrietan o destruyen*». Diversos Ajuntaments de Girona van tenir un contenciós molts anys contra els militars, per la muralla del Mercadal.

— Les muralles també han figurat a la petita anècdota de la història urbana. Quan ja no hi havia sentinelles als portals, la "reconversió" va instal·lar-hi els burots, els funcionaris-filtre, perquè ningú s'escapés de pagar els impostos d'entrada de mercaderies. De la famosa immortalitat al mercantilisme més avar.

— A Girona, les muralles han ajudat a allò de la ciutat levítica, com era qualificada durant molts anys. Parlar de muralles, a la Bíblia, era símbol de fortalesa. Les de Jericó eren paradigma del miracisme de l'Antic Testament, quan van caure al so d'unes trompetes. Aquí a Girona, presenciant el final d'una processó de Setmana Santa, algú va dir que si no existís el Portal de Sobreportes s'hauria d'inventar. A la llum de les torxes i al so d'uns tambors, les muralles adquireixen un segell característic. La creació literària de Miquel Melendres s'hi esqueia exactament: «Cada any passa la creu. Com aquells pobles invencibles. El món ha d'esguardar que s'alcen altre cop impertorbables, eternament indòmits, els estendards vermells del Crist».

— La població civil ha tractat les muralles com un objecte familiar. L'any 1421 es parla de cases adossades a la muralla del riu, i els veïns obrien finestres foradant el mur defensiu. El monumental efecte de *gruyère* devia fer el mateix quadre que l'actual Hostalric emmurallat.

— Les muralles ens han imprès una notable lentitud al nostre urbanisme: el Jardí de la Francesa (senyora Maria Augusta Bertoz, per ser exactes) va ser venut a l'Ajuntament el 1940, però no es va agenciar fins al 1980. El Portal de Sant Daniel, a Sant Pere de Galligants, es va començar a eixamplar el 1910, però fins al 1974 no es va fer desaparèixer del tot. La Llei autoritzant l'enderrocament de les muralles és del 1895, però van haver de passar 40 anys fins a la seva culminació. La feixuguesa dels murs, minvant el ritme de l'acció urbanística.

— El moll de l'os del "vol i dol" sobre les muralles de Girona podria ser la coincidència de dos fets el mateix any